

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori: 2637 S. Lawrence av.

Office of publication: 2637 So. Lawrence ave. Telephone: Lawdale 4630.

LETO—YEAR XIV. Čena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 25, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., torek, 11. oktobra (Oct. 11) 1921. Subscription \$6.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 236

IZREDNO ČUJNA TAKTIKA

NEKATERI VODITELJI DELAVSTVA SE KLJUB SPOZNAJU OKLEPAJO STARIH ŠKOT.

Pa tudi članstvo v nekaterih organizacijah ni bolje.

Jersey City, N. Y. — Na konvenciji Ameriške državne delavske federacije je Arthur A. Quinn, predsednik te organizacije, prve dni v svojem poročilu čital bridski šport in znanega priporočila delavcem, da naj ob času volitev kandidate svoje neprijatelje, nagrajajo pa svoje prijatelje. Marširajo je mislil, da je Quinn, voditelj delavstva stare šole, prišel do spoznanja svojih zmot in da priporoči delavcem, naj se organizirajo politično. Prišlo je pa drugače.

Bespravno je Quinn dva dni prej rekel, da ima država New Jersey najbolj ozko vidno in nazadnjaško legislaturo v zgodovini države, je Quinn sam priporočil, da naj delavstvo se kaznuje svoje sovražnike in nagradi svoje prijatelje ob volitvah. Delegete so lepo glasovali za njegovo priporočilo in tako ostane lepo vse pri starem.

Najlepše na stvari je, da je bila zaključek sprejet, ko je konvencija sprejela resolucijo za resolucijo vrati nazadnjaškim postavam, ki jih je sprejela legislatura, v katero so tudi delavci volili poslanke po starem priporočilu.

Skoraj vsi na konvenciji so delegete glasovali za resolucijo, ki obsoja uvedbo državne policije in željo trgovske zbornice. V resoluciji se glasi, da Ameriška delavska federacija apelira na legislaturo, da preklicje to postavo. Druge sprejete resolucije obsojajo "plave postavbe," radi katerih je bilo kaznovano že veliko delavcev, izdajanje sodniških prepovedi proti stavkajočim delavcem in razpostavljanju mirnih stavkovnih straž, in resolucije, ki obsojajo profiterstvo s stanarino, kukulsovece itd.

Neka druga resolucija določa, da se uvede neporecionalni volilni sistem, ker je po sedanjem volilnem sistemu težko izvoliti delavcem zastopnike, ki zastopajo koristi delavcev. Priporočila se tudi popolna revizija odškodninskega zakona, ker se zakon ne razteza tudi na delavce, ki delajo na morju.

Naročeno, je bilo ekskutivni, da ustanovi banko s potrebnimi podružnicami krišem država. Neki odstavke te resolucije se glasi: "Prepričani smo, da to združi delavce in da bo denar porabljen v interesu delavstva in ne proti delavstvu, kot se to zdaj vrti."

Končno je bila sprejeta resolucija, v kateri se zahteva, da se izpuste iz ječe vsi, ki so vanjo obsojeni zaradi kršenja protišpijonskega zakona.

ZUPAN HYLAN KOT "PRJATELJ DELAVCEV"

New York, N. Y. — Mayor Hylan se je opravičeval pri zasedanju finančnega komiteja, da on ni skušil krčiti plač mestnim nastavljenim, kakor se mu je očitalo od mnogih strani.

Na to ne pristane, toda tudi plač ne more zvišati. Mestni nastavljeni se morajo sami združiti in se braniti proti znižanju mezd. To se pravi, da bi dosežani gospod župan, malo pred volitvami rad pridobil tisoče glasov, katere lahko nastavljeni oddajo zanj.

BIVSI DRŽAVNI TAJNIK V ZAPORU.

Atlanta, Ga. — Claude A. West, bivši eksekutivni državni tajnik, bil aretiran in poslan v zapor. Očitno mu očita, da je pomagal vrtil javni denar.

GENERALNA STAVKA V INDIJI, KADAR PRIDE ANGLEŠKI KRONPRINC.

Bombaj, Indija, 9. okt. — Izvrševalni odbor narodnega kongresa in kalifata delavcev je sprejel resolucijo, ki poziva delavce na generalni štrajk po vsej Indiji v znak protesta proti obisku Valeskega princa, ki pride v Indijo. Stavka ima začeti tisti dan, ko se princ izkrea v Bombaju. Vsi provinčni odbori so prejeli nalogo, da organizirajo v mestih, ki jih posesti kronprince.

JUGOSLAVIJA IN ITALIJA NA ROBU VOJNE.

Belgradska vlada je poklicala tri letnike pod orožje, ko je Italija razglasila protektorat nad Albanijo.

ITALJANSKE ČETE PRIPRAVLJENE ZA ODHOD ČRE MORJE.

Pariz, 10. okt. — Vojna med Italijo in Jugoslavijo je postala danes resna možnost. Deklaracije Italije, da je Albanija pod italijanskim protektoratom, je povzročila, da je vlada v Belgradu odredila mobilizacijo treh vojaških letnikov v avrhu, da branijo jugoslovansko mejo pred "agresivnimi Albanci".

Tukajšnji diplomatični krogi so zelo vznemirjeni vedel, kakšne belgradske vlade, ker se zavedajo, da tako velike balkanske krize še ni bilo od leta 1914, ko je izbruhnila svetovna vojna.

Iz srbskih virov se poroča, da ima Italija vedje število vojštev, že pripravljenega za ukrepanje na transporte, ki povedajo čete čez Jadransko morje v Albanijo. Italijanski oficirji vežbajo in vodijo albanske čete.

Jugoslovanska vlada je večerj naslovila protestno noto na Anglijo in Francijo glede agresivnosti Albanije, v kateri grozi, da bo prišla za orožje, ako veličile ne ukrotijo Albancev. Ministrski predsednik Pašić je v Parizu in večerj je konferiral s kraljem Aleksandrom, katerega že ni bilo več ko dva meseca doma.

Jugoslovanska nota je očitno naperjena proti Italiji, katere je pred dvema tednoma dobila mandat od poslaniškega sveta v Parizu za protekcijo albanskih zahtev.

Albanski zastopniki v Parizu zavračajo trditve belgradske vlade, da so oni napadali, pač pa pravijo, da so z napadi začeli Srbi, ki so v treh krajih prekorajčili mejo, udri na albansko ozemlje in požgali več vasi.

Vrhovni zavezniški svet se mogoče sestane v enem tednu v svrhu, da odvrne grozeč konflikt.

Rim, 10. okt. — Iz Drača v Albaniji poročajo, da se Albanci pripravljajo na protinapad na Srbe. Albanske čete se pomiejo v smeri proti Skadru. Albanska vlada je organizirala redne in neredne vojaške skupine, katere pošilja proti meji, kjer so zhrane tri jugoslovanske divizije. Jugoslovani so postavili topove in strojnice v obilnem številu na strategična mesta na hribih.

RABUKA V CERKVI RADI POLITIKE

New York, N. Y. — Moralni boj se je odigral v grški cerkvi v grškem delu mesta. Pokazalo se je, da ima kralj Konstantin pristake tudi tu, ne samo na Grškem. Vzrok boja je bila sovraštvo med pristajši Konstantina in Venizelosa. Borba je trajala precej časa. Po glavah so padali težki svečniki, klopi, knjige in klofote, dokler ni končno prisločila policija in vse skupaj odgnala v zapor s duhovniškimi vrvi, ki je ljudi vzpodbujal, da bil pristaj krajja. Na mestu je bil eden mrtev, nekaj težko ranjenih, opraskani pa so v zaporu.

V INDIJI POSTAJA POLOZAJ RESEN.

VEČ KO STO TISOČ DOMAČI NOV JE USKOČILO IZ BRIT-SKE ARMADE.

Taki so pojavi, kadar se prične drobiti umetno ustvarjena moč.

Washington, D. C. (Federated Press). — "Več ko sto tisoč domačih vojakov je zapustilo britsko službo," izjavlja S. N. Ghose, ravnatelj Ameriške komisije za povspenjevanje samostojne vlade v Indiji, ko je komentiral proklamacijo svojega voditelja Mahatma Ghandija, "ker je groh za vsakega muslima ali Hinduja, ki služi obstoječi vladi kot vojak ali kot kaj drugega."

"Britske avtoritete," pravi Ghose, "so postale nerazvorne zaradi milijuna domačih indijskih čet. Bala so se jih porabiti proti revolucionarjem v malabarskih pokrajinah, in bile so dvakrat razočarane, ko so odpušeni vojaki, izvežbani v strolskih jarkih v Franciji, se pridružili puntarskim silam. Danes se je pojavila tendenca splošne dezertacije. Indijsko ljudstvo smatra za moralno ponižanje službovanje tujemu vladarju. Strah pred ječo ali eksekucijo po vojnem sodu jih ne prišli več, da bi mu služili."

"Britske oblasti so hotele ustaviti to povodenj z vrženjem v ječo brate Ali, toda položaj je postal še obupnejši. Brutalna sila se ni obnesla na Irskem in se ne bo v Indiji."

OMEJITEV ZA ADVOKATE NA AVSTRALSKIH RAZSODIŠČIH.

Sydney, N. S. Wales. — V Novem Južnem Walesu ni dovoljeno več nastopiti advokatom pred razsodiščem, ako nista obe stranki zadovoljni, da ju zastopajo. Ta akcija je bila podvzeta, ker so hile delavske strokovne organizacije dozdaj prisiljene izdati veliko denarja za advokate. Podjetniki so imeli vedno najete advokate in če so hoteli kaj doseči, so se morali tudi poslužiti advokatom, ki so stali delavce lep denar. Advokate so s svojim argumentiranjem povzročili, da na razsodiščih ni vladala tista toleranca, ki je potrebna pri takih razpravah.

Delavske organizacije se ne bodo več posluževale advokatom, zaradi tega se jih podjetniki ne bodo mogli več poslužiti, da zagovarjajo njih interese.

SLOGE MED DELAVSTVOM NI ZA RAZBOROŽITEV.

Washington, D. C. — Na seji Centralne delavske zbornice v Baltimorju je bilo prečitano pismo Samuel Gompersa, predsednika Ameriške delavske federacije, da se vsi organizirani delavci udeležijo demonstracije proti oroževanju na dne 11. novembra. Neki delegat, ki pravi, da je socialist, je vstal in predlagal, da se naj najprvo razorože kozaki v Marylandu. Argumentiral je, da razoroževanje kot miloščina najprvo prične doma, da imajo delavci od tega dobiček.

Predsednik je argumentiral proti predlogu, ki je bil vseeno sprejet. Organizirani delavci v Baltimorju bodo zdaj najprvo gledali, da odpravijo kozake v Marylandu, in kadar se to zgodi, bodo se le manifestirali za splošno razorožitev in splošni mir.

SILA JE VOJNA ZA DEMOKRAČIJO, OJ ZA DEMOKRAČIJO, DEMOKRAČIJO, KRAČIJO!

London, 10. okt. (Fed. Press.) — E. D. Morel piše v Foreign Affairs: "Anglija je izdala 684 milijonov sterlingov funtov za armada in mornarico pred veliko vojno in vojna ji je prinesla milijon štirijških milij teritorija osem milijard sterlingov funtov dolga in dva milijona brezposelnih."

DUNAJ NA STRAŽI PRED PROTIREVOLUCIJO.

Socialisti so posvarili monarhiste, da so delavci oboroženi in pripravljeni na boj proti njim.

MADŽARI BOMBARDIRAJO DUNAJSKO NOVO MESTO.

Dunaj, 10. okt. — Wiener-Neustadt, eno uro od Dunaja, je bil v soboto pod ognjem iz madžarskih strojnice. Ogrski vstali so okupirali greben grčev južnovzhodne od mesta, toda pozneje so se morali umakniti.

Elehbuchel je bil tudi napaden in prebivalci so pobegnili v Wiener-Neustadt. Bojevanje se je vršilo tudi v Brucku in v drugih krajih v okolici Litve, ki tvori mejo med Nijkim Avstrijskem in Ogrsko.

Na Dunaju se razširjajo govorice, da Madžari napadejo mesto in da se istočasno dvignejo avstrijski monarhisti, ki bi radi dobili Karla nazaj na prestol. Socialisti so javno posvarili monarhistične organizacije, da so delavci oboroženi in pripravljeni na boj zoper vsak poskus vpostavljenja monarhije.

Ves dan večerj je bilo med delavci na Dunaju veliko gibanje.

Z ODPRAVLJANJEM BREZPOSLELNOSTI NI SE LANKO PRIČELO TAKOJ.

Tako izjavlja industrijski inženir Polakov.

New York, N. Y. — Če bi vlada izdala ravno na tak način delavske obveznice, kot je izdala obveznice avobode, bi bilo vprašanje brezposelnosti kmalu rešeno, je izjavil Walter N. Polakov, dobro znan industrijski inženir, ki je predaval v Civilnem klubu. Inženir je izdelal načrt po nalogu več delavskih skupin in ga predložil Hooverjevi konferenci o brezposelnosti. Dozdaj se še ni slišalo, da je bil ta predlog uvažen od delegatov.

"Vlada bi lahko zasakala kolega danos," je rekel Polakov, "ako bi podvzela na ta način inelativno, mesto da rine vprašanje nazaj mestom in državam, ker bi imela za seboj podporo javnega mnenja."

Darwin J. Meserole, brooklynški advokat, je poudarjal, da bi brezposelni delavci pri zahtevanju dela — kazali tako življensko moč v sebi, kot lani ertve profiterstva, izvršenega po hišnih posestnikih v New Yorku, tedaj bi se tudi pobrignili za hitro rešitev vprašanja brezposelnosti. Povedal je, da se stalno da odpraviti brezposelnost le tedaj, če se spremeni gospodarski sistem in se uvede produkcija za ljudske potrebe.

Indijski revolucionarji prodirajo dalje.

Simla, Britska Indija, 9. okt. — Uradno poročilo iz Madrasa se glasi, da večja armada revolucionarjev prodira iz Munarhata proti Malabarju.

VERNE.

Chicago in okolica: V sredo jasnno in hladno. Severozapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 54, najnižja 44. Sonce izide ob 6:59, zaide ob 6:17.

ZAGOVORNIKI FARMARJEV SO RAZDOVJENI.

PROGRAM KORPORACIJ IN BANKIRJEV JE NA VARNEM.

Politične intrige in družabno prilisovanje je to povzročilo.

Washington, D. C. (Federated Press, Laurence Todd). — Politične intrige in socialno prilisovanje, staro orodje reakcije, so imele svoje roko vmes, da je prišel razpadati poljedelški blok v senatu. Harding-Mellon-Hooverjeva administracija je razdvojila svoje nasprotnike v agrarni kongresni odborici. Dasi ravno boj še ni končan, vendar o izidu nihče več ne dvomi. Zagovorniki farmarjev so bili nahujskani drug proti drugemu, program korporacij in bankirjev je pa na varnem.

Medill McCormick iz Illinois je povabil Capperja iz Kansasa na McCormickovo farmo, da se razgovori s njim o starih McCormick je srezal s koso široko pot v družbi glavnega mesta. Capper je postal neke vrste družabni lev. Capperju so dali razumeti, da čeli predsednik Harding njegovo pomoč, da pridejo farmarji do svoje pravice. McCormick je menil, da naj Capper in ne Kenyon iz Iowe vodi farmarski blok. Se več, demokratom naj se nikar ne dovolijo, da ostanejo v skupini. Afera mora biti popolnoma republikanska, katero lahko administracija potegne k posvetovanju. Na to se je lastnik Capperjevega oddelka vrnil v Washington.

McCormick je sgestiral sejo poljedelških senatorjev. Menil je, da je Capperjeva hiša najbolj prikladna za tako sejo. "Farmar Kellog iz Minnesota in "farmer" Lenroot iz Wisconsin, ki sta uho predsednika in Hooverja, sta bila zelo aktivna pri pospeševanju te afeze. V nedeljo zvečer se je vršila preliminarna seja, prihodnja seja pa v sredo zvečer, na katero je prišel tudi senator Lodge, vodja republikancev v senatu. Od republikanskih senatorjev, ki se niso udeležili seje v Capperjevi hiši, so senatorji La Follette, Ladd, Norris, Kenyon, Johnson, Jones, Gooding in Norbeck. Časni administracije so v šetrke s jutraj naznanjali z velikimi napisi, da je poljedelški blok obdržaval triumfalno sejo in da je prišli administraciji, da prosijo za mir, predlagajo kompromis v zadevi davčne predloge.

Analiza McCormickove stranke pokazuje, da je bil odobren prekle davka na nadprofit, kateremu farmarski blok nasprotuje. To je McCormicku najbolj priljubljena stvar, katero podpirajo Kellog, Lenroot in korporacije v Chiengu in na severozapadu. Deset odstotkov je bilo dodanih direktnemu davku, kar je bil drobce drugih direktnih davkov, ki jih odpravlja predloga administracije. Druge spremembe so zelo majhne važnosti.

Kenyon se ni odstopil od voditeljstva farmarskega bloka. Se sva je sejo, na katero je povabil republikance in demokrate, da se razpravljajo o davčni predlogi in da zopet pridobi za farmarje, kar so izgubili po Kellogu, Lenrootu in McCormicku. Odlučil se je, da se farmarski blok ne sme razpasti zaradi intrige.

Kenyon je predsednik pododseka, ki ima napraviti poročilo o položaju stavke v Zapadni Virginiji. Izjavil je, da bo vodil boj proti senatorju Newberryju iz Michiganu, da ne dobi sedeža v senatu. Proti Newberryju je dvignjena očitnočica, da je zmagal pri primarnih volitvah, ker so bila uporabljena sleparska sredstva in denar. Kenyon je zadnji senator, ki je bil v senatem odseku, kateri je pognal Lorimerja iz Illinoisu iz senata. Njegova navzočnost ni prav nič več mearskim podjetnikom v Chiengu.

DELODAJALCI OBOJENI V ZAPOR, KER PLAČUJEJO PRENIZKO MEZDO.

Seattle, Wash. — (Fed. Press.) — Več pogodbenikov za cestna dela se mora zagovarjati pred sodiščem, ker plačujejo delavcom nižjo mezo kot jo določa mestna postava. Mesto je sklenilo, da minimalna meza za javna dela mora biti \$4.50 dnevno. Neki pogodbenik je bil obsojen na 30 dni zapore in \$400 globe, ker je plačeval svojim delavcem po \$3.50 na dan.

"PLAČAJ DOLGOVE, RUSIJA, ALI PA STRADAJ!"

Ententna pomožna komisija je sklenila, da mora Rusija prej plačati carjeve dolge, predno dobi pomoč.

ITALIJA UGOVARJA.

Brusel, Belgija, 10. okt. — Mednarodna pomožna komisija, ki ima po sklepu ententnega vrhovnega sveta pomagati stradajočim Rusom ob Volgi, je zaključila na svoji konferenci v tem mestu, da mora sovjetska vlada v Moskvi najprej priznate stare carjeve dolge in dati poročilo za prejeta šivila, ako hoče, da bo komisija pomagala.

Komisija je po dolgih razpravah prišla do zaključka, da edino "gospodarska stabilnost" more biti porok za produktivnost v Rusiji, ta "stabilnost" je pa nemogoča, dokler Rusija ne poravnava očitoma ne prizna svojih mednarodnih finančnih obveznosti. Ta shema ne temelji na političnih motivih, temveč je potrebna po mnenju članov komisije iz gospodarskih ostrov, ker drugače Rusija ne more dobiti popojila, bodisi privatnega ali javnega. Komisija je dalje sklenila, da predvsem mora Sovjetska Rusija dovoliti, da gre posebna mislja v Rusijo in preide odnotne razmere.

Italijanski delegete v komisiji so se razsvetlivali s osirom na shemto za priznanje dolgov. Nekateri drugi delegete so tudi izsali dvom, če sploh imajo oblast sklepati kaj takega.

Skoraj gotovo je, da moskvska vlada ne bo sprejela teh zaključkov.

TEKSTILNI DELAVCI SE ZDRUŽUJEJO.

New York, N. Y. — Delo pri združevanju tekstilnih delavcev v enotni organizaciji po imenu Federativne tekstilne unije, zelo napreduje. Od deset neodvisnih unij so se izrekle še tri, za združenje. Dne 15. oktobra prične združevalna konvencija, kateri bodo predloženi izredno važna vprašanja.

katerih interese čuvata McCormick in Kellog zelo pazno.

Kenyon je bil nekoč zvoznik pravdnik, in od nekaj je bila njegova želja, da postane sodnik. Mesto sodnika za severni distrikt v Iowi je prazno. Mesto bo spo-polnjeno v januarju s predsedniškim imenovanjem. Senator Cummins in delegacija iz Iowe so odobrili Kenyona za to mesto. Razume se, da je Harding pri volji izvršiti imenovanje, ako se ne bo razumelo, da hoče spraviti o-pozicijskega iz senata. Progressivi v Iowi so razdeljeni v mnenju, kje bi Kenyon več koristil: na sodniškem stolu ali v senatu naslednjih šest let.

Prav lahko se reče, da bo Kenyon v Brandelom in nekaterimi drugimi liberalnimi sodniki preklusal sodniški stol za delo v interesu šlovestva. Kellog, McCormick in Lenroot ne bodo odobraval te odločitve. Capperja bodo pozdravljali kot voditelja farmarske skupine. Capperja bodo hvallili, prilizovali se mu in vodili ga bodo, da podpiše na označeni štiti.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vrstijo.

Narodna: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v oglepajo n. pr. (Aug. 31-21) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnem potekla naročnina. Ponovite je pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ALI SO OČALA POTRATA?

Ako pogledamo v davčni zakon, se prepričamo, da so očala potrata, ako so konci očalnega okvirja pozlačeni, čeprav vrednost tega zlata komaj znaša en drobec centa.
Praktično življenje pa nas uči, da očala niso potrata. Potrebujemo jih kratkovidni ali na očeh bolni otroci, ko pohajajo v šolo. Ko človek doseže gotovo starost, potrebuje očala pri izvrševanju finih del, ker mu je vid opešal.

ČE ČLOVEK PADE V RAZBOJNIŠKO JAMO ...

Če pošten človek pade med razbojnike, ga okradejo in včasih še telesno poškodujejo, ko so mu pobrali vse, kar je bilo njegovega. To je menda zelo stara resnica, ki jo je celo Krist pripovedoval v legendi o usmiljenem Samaritanu.
Ko je bila vojna, je delavstvo po vsem svetu trpelo, privilegiranci so se pa mastili. Zdaj pravijo, da je mir, in delavstvo prejema plačilo za svoje trpljenje. Znižati mu hočejo mezde in vsiliti več ur dela, da se privilegirani sloji še bolj odebele.

MIR V ITALIJI.

Malo izvemo o brutalnostih, ki jih uganjajo fašisti v Italiji, semintje pa povedo številke, ki so jih priobčili statističarji, cesar so zmožni fašisti, nacionalistični hlapeci italijanskih kapitalistov. Tako na pr. poroča neki italijanski delavski list, da so fašisti in vladna policija pobili lani ob času stavk okoli dva tisoč pet sto delavcev, žen in in otrok. Letos je število žrtev že doseglo 1,500 in zname-nja govore, da se doseže lansko število. Okoli štirideset tisoč oseb je pa bilo ranjenih pri fašistovskih napadih na delavce, ki niso izvršili najmanjše provokacije. Okoli dvajset tisoč oseb je odšlo prostovoljno v prognanstvo, ker so jim fašisti grozili s smrtjo, če ne zapuste domačega kraja. Okoli tri sto socialističnih mestnih administracij je bilo prisiljenih demisionirati. Uničenih je bilo dvajset pisarniških prostorov delavskih listov in oropanih je bilo več glavnih stanov delavskih organizacij.

DOPISI.

Sheboygan, Wis. — Pri nas se dogodi vredno kaka nasreča. Pomenil se je rojak in sobrat Frank Tratin pri padcu brez ovtarje pri stopnicah. Padel je 12 čevljev visoko in si zlomil tilnik. V par minutah je bil mrtev. Bil je član SNPJ društva št. 344 in samostojnega društva Nada. Ko ni imel v bližini nobenega sodnika, se je zavelo zanj samostojno društvo Nada pri katerem je bil več let član. Spravilo ga je k zadnjemu počitku po najboljši prevodnosti. Ako mogoče ni kateremu rojaku, ali celo župniku pogodu, ni to krivda katerega posameznega sobrata, ker tako je bila želja in sklep obeh društev, h katerima je pokojnik spadal.
Ker vem, kako mnogo je rojakov, ki se niso pri nobenem podpornem društvu, bi svetoval, da se za podporna društva malo bolj zanimajo in pristopijo, ker ako ne sedaj, bodo potem spoznali, kako zelo so potrebna podporna društva za vsakega izmed nas.
Kar se tiče političnih razmer pri nas skoro ni vredno pisarjenja.
Pri vsaki stvari je treba, da se prvo prične, potem šele zgotovi. Člani društva naj se vedno zavedajo svojih dolžnosti in sklepov, po katerih se morajo ravnati. Ne pišem tega morda radi kakšne osebnosti, temveč splošno, ker vsakomur je treba, da se ravna po pravilih in kakor se spodobi. Spoštovati se je tudi treba medsebojno, kot ljudje drug drugega.
Člane društva št. 344 SNPJ opozarjam, da se v polnem številu udeležijo — bodajo seje dne 16. oktobra, kjer imam sklepate važne stvari. Ob enem boste tudi slišali poročilo delegata, ki je zastopal društvi št. 344 in 198. — Jack Menhardt.

Homer City, Pa. — Dne 1. oktobra se je vršila pri nas voščila v korist zaprtim stavkoječim premogarjem v Zapadni Virgiji, o kateri je bilo poročano, da se bodo vršila. Udeležena so bila vsa društva SNPJ, SSPZ, SDPZ, JKA, in NHZ. od tu in iz okolice, katerih člani so prispevali z denarjem in delom. Vsa čast in hvala zastopnikom društev, vsem igralcem harmonik, tamburašem, ker igrali so brezplačno. Hvala tudi bratom Prvatom, ker udeležili so se v velikem številu voščile; oni se zavedajo, kaj je proletarec v stavki. Javno se tu vidi, da le v slogi je moč. Bilo je tudi klubovanja, katerega seveda nikjer ne manjka. Izgovor pride vsak za prav in tako je bil tudi dober, "zakaj ne pomagati stradalajočim Rusom." Komentarja tu ne stavim. Vsak naj sam sodi, kje je prva potreba.
Zelati je, da bi tudi v drugih naseblinah ukrenili kaj podobnega. Ker tudi nas štejejo za zaposlene, moram priznati, da bi bilo lepše in primernejše, ako bi pisali, da delamo celih 6-8 dni v mesecu in, to že od zadnjega Božiča.
Napredek v naselbini skoraj ni mogoče v teh časih. Pozdrav vsem zavednim Slovincem in čitateljem Prosvete. — Andrej Obad.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Lehigh, Mon. J. S. — Naslov slovenskega advokata v državi Illinois je Ralph Kompare, 9206 Commercial Ave., So. Chicago, Ill.

Mednarodno delavsko posojilo na Rusijo.

Riga, 10. okt. — Lozovski, predsednik moskovske strokovne internacionale, je objavil v "Pravdi" načrt za mednarodno delavsko posojilo Sovjetski Rusiji. Načrt je, da delavske organizacije v vseh deželah posodijo denar ruski vladi in kot poročilo za posojilo dobe prvo yknjkn na sovjetske tovarne in stroje.

Celo Slovenijo bi priklonil Nemčiji.

Zeneva. — Ameriški svedene Miller, ki je bil pri mirovnih pogajanjih Wilsonov svetovalec, je predložil ligi narodov rešitev šlezkega vprašanja, da se cela Slovenija prikloni Nemčiji, ker je ona kot nedeljivi del in izključno gravitira samo k Nemčiji. Delitev bi bila tudi kršenje mirovne pogodbe.

Prostitucija in meščanska družba.

Neki delavski list na Dunaju je prinesel članek policijskega uradnika dr. Demhala o prostituciji na Dunaju in se bavi s strašnim razpasenjem prostitucije. Med drugim pravi:
Takoj po izbruhu svetovne vojne se je pričela prostitucija na Dunaju znatno širiti, kar je povzročilo tudi nezadajno razširjenje spolnih bolezni. Misli, da je velik del prebivalstva s tem prizadet in ona cela generacija takorekoč okužena bi morala zadeti na hud odpor, toda do sedaj tega še ni bilo in prostitucija mesto da bi se manjšala, objema takorekoč že vse prebivalstvo. Da je prostitucija edini izdelek slabih gospodarskih razmer in družabnih in da je pokončanje prostitucije možno edino le po predruženju sedanjega gospodarstva, je dobroznano dejstvo.
Pred vojno je bilo na Dunaju približno 1700 do 1800 prostitutk pod zdravniško redno preiskavo. Radi nekontrolirane prostitucije je bilo v letu 1912 od policije prijeto 925 žensk in od teh je bilo najdenih 91 bolnih. Med njimi je bilo 288 mladenk izpod 18 let. Leta 1913 je bilo prijeto 623 žensk in med njimi 80 spolno bolnih. Število zaprtih mladih deklet je bilo leta 1913 190 in leta 1914 106. Na 100 prijeto žensk je torej prišlo leta 1912 10 mladenk, leta 1913 30 mladenk in leta 1914 29. Med radi nepreiskane prostitucije prijete ženskami je bilo torej število mladih deklet primeroma veliko, vendar je bilo med njimi malo bolnih.
Ta slika je je med vojno proučevala. Vedno bolj in bolj se je z vsakim letom širila prostitucija pod kontrolo zdravnikov, a še bolj ona pocestna. Vedno večja je bila za mlade ljudi prilika in mnogo njih je silila tudi potreba k temu življenju, da si s tem pomnože svoje dohodke, da zamorejo živeti poleg vedno dražjih življenjskih potrebščin, ali da si pridobije bogatstva.
Kako se je širila prostitucija v zadnjih letih in kaka novarni oblika je zavzela, dokazujejo številke. V zelo težkem nasledovanju in slabi kontroli je policija prijela leta 1918 na Dunaju 5540 žensk, v letu 1919 pa 6666 in v letu 1920 7627 žensk. Med temi ženskami je bilo 25 odstotkov spolno bolnih. Če se te številke primerjajo onim iz leta 1912, se mora spoznati, da so se pomnožile ravno desetkrat in da je sedaj spolno bolnih ena četrтина, dočim je bila pred vojno samo ena desetina. Ako se primerja število nekontroliranih prostitutk iz leta 1920 k številu prebivalstva Dunaja, toda pride na vsakih 10,000 ženskih oseb 77 žen, ki se bavijo a tajno prostitucijo in ki so bile radi tega prijete. Koliko pa je drugih? Slika pa je še strašnejša, če se pomisli, da je med mladimi, ki so prijete, dobljenih 45 odstotkov spolno bolnih.
O prostituciji v družabnih krogih pred vojno skoro nikdar ni bilo slišati, toda ravno ta je sedaj najbolj razvita.
Med onimi, ki so bile prijete leta 1921 je bilo 377 uradnic, 14 zoboteknic in zobozdravniških asistentk, 8 oficirskih žen, 571 brez vsakega poklica, 255 izučenih delavk in 571 deklet. Dekleta, ki so bila prijeta, so najrazličnejših slojev. Dobili so 15-letno hčerko polkovnega zdravnika, 18-letno hčer mestnega svetnika, 16-letno hčer nekega veletrgovca, 15-letno hčer državnega uradnika itd. Kakor je razvidno, igra tudi velike vloge slaba vzgoja.
Ameriški industrijalni princ se je poročil z beriško rusko princeso.
Pariz, 10. okt. — William Leeds, sin ameriškega milijonarja in kralja pločevine, se je poročil s hčerko ruske kneginje Ksenije, ki je baje v sorodu s propadlimi Romanovi. Poroka je bila v ruski cerkvi in navzočih je bilo 40 ruskih baronov, knezov in generalov, ki žive v pregnanstvu v Parizu. Mladi Leeds, ki je posedoval po svojem očetu premoženje, okrog 30 milijonov dolarjev, je star komaj 18 let. Njegova mati se je pred par leti poročila z nekim grškim princem in njeno delo je, da je njen sin poročil rusko knežjo begunko, ki je živela v Atenah odkar jo je revolucija poglala iz Rusije.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)
Tudi to ne bo pomagalo. Državna konferenca v Kaliforniji za omejitev brezposelnosti je sprejela resolucijo, da se brezposelnim delavcem prepove vstop v Kalifornijo. To je vse, kar je konferenca storila za omejitev brezposelnosti.
Stavka v Avstriji. Prava epidemija stavk je poplavila Avstrijo, ko je vlada uganila, da podvoji ceno kruha. Delavci zdaj povsod zahtevajo povišanje mezde in stavkajo, če ne dobe povišanja.
Na izvzemn shodu brezposelnih doslužnih vojakov v Minneapolisu je bila sprejeta resolucija, ki konstatira, da sta brezposelnost zakrivila baučni trust in lenoba vlade, ki ni hotela pravočasno prijeti velikih profitarjev. Bivši vojniki zahtevajo, da morajo mestne, državne in zvezne oblasti takoj storiti vse potrebne korake za upolenje delavcev. Državna legislatura se naj snide v izrednem zasedanju in sprejme načrte za javna dela ter omeji dobičkarstvo.
Pri sedanjih stavkah v delavskih svetih v Avstriji je bilo izvoljenih 301 socialdemokratov in 48 komunistov. Druge politične stranke niso izvolile niti enega delegata. Dasi ravno je moč delavskih svetov v Avstriji padla od leta 1918, ko so imeli velik vpliv na vlado, so še vedno dober jez zoper oficirsko kasto in monarhistično gospodarstvo.
Pekovski pomočniki v Portlandu, Ore., so po dolgem boju prisilili pekovske mojstre na priznanje organizacije in zaprti delavnico.
Tajnik Ameriške delavske federacije Morrison je rekel pred nekaj dnevi, da bo Hardingova konferenca o brezposelnosti obsedela na kibicah, ako bo zahtevala od delavcev, da si dovolje znižati mezdo v svrhu, da bo "business oživel". Morrison pravi, da so veliki delodajalci odgovorni za dober del brezdelja, ker hladnokrvno ispirajo delavce, ker nočejo sprejeti nižjane mezde.
Skupno število vojnih pobabljenecv.
Berlin. — Neki list javlja po najnovejši statistiki delavskega biroja, da je v splošnem približno šest milijonov pobabljenecv vsled vojne, ki odpadejo na sledeče dežele:
Francijo 1,500,000
Nemčijo 1,400,000
Anglijo 1,170,000
Italijo 570,000
Poljsko 320,000
Združene države 245,000
Čehoslovansko 175,000
Avstrijo 164,000
Jugoslavijo 164,000
Kanado 88,000
Rumunijo 84,000
Belgijo 40,000
V tem poročilu ni pobabljenecv, katere ima Rusija in se jih šteje za najmanj na 2,000,000. Tako se torej poveča skupno število pobabljenecv na 8 milijonov. S šerkami osem milijonov. Pomisli človek!
Ponorejalci ameriškega denarja prijeti v Evropi.
Budapešta, 10. okt. — Tukaj so prijeli tajno družbo, ki je ponorejala ameriške bankeve in jih mislila razpečati po vseh deželah centralne Evrope. Imela je za 40 milijonov dolarjev ameriških bankovcev po dvanajst dolarjev in veliko tega papirja je že bilo razpečanega. V tajni tiskarni je policija našla 5000 bankovcev in dovolj materijala za tiskanje dveh milijonov banknot. Družba ima svoje razpečevalce v Bolgariji, Jugoslaviji, Čehoslovakiji in Rumuniji.
Razmena mralica v Mehiki.
El Paso, Tex. — Z zapadnega mehiškega ozemlja prihajajo vesti o rumeni mralici. V Mazatlanu je umrlo 40 oseb za ta boleznijo, v Culiacanu pa pet. Med žrtvami je tudi pet Američanov. Mnoge družine so pobegnile v severno Mehiko.
Socialistična vlada na Švedskem.
Stockholm, 10. okt. — Kralj Gustav je danes poveril Hjalmarju Brantingu, voditelja večinskih socialistov, sestavo nove vlade. Pri sedanjih volitvah za parlament so socialisti dobili največ sedežev v nižji zbornici, toda absolutne večine se niso nujajo.
Boj španskega proletarijata.
Pariz. — Z vsami cenzurnimi sredstvi skuša španska vlada preprečiti, da bi inozemstva izvedelo o velikem splošnem stavkovnem protimilitarističnem gibanju med španskimi delavci. Vseeno delavski list Humanité v Parizu dan na dan poroča o stavkah posebno o generalni stavki v industrijskem okrožju Bilbao. V različnih krajih Španije so tudi poljski delavci napovedali splošno stavko. Ljudski dom v Bilbao je policija zaprla in izvedla nad 60 aretacij. Prišlo je do velikih pobujev. Z zatvoritvijo Ljudskega doma so se oglasili tudi stavei, ki so dosedaj mirovali; tako sedaj ne morejo izhajati nikakri časopisi več. Poleg vsega pa vlada ne more več prikrivati velikih izgub v Maroku in sodi se, da je najmanj 24,000 ljudi mrtvih. Po poročilu Humanitéja je nad 40,000 ranjenecv. Vsa ta poročila so kakor olje na velik plamen nezadovoljstva.
200,000 Madžarov pod orožjem.
Dunaj. — Po avstrijskem vojaškem poročilu se doznava, da ima Ogrska 200,000 mož pod orožjem, od katerih je v bližini avstrijske meje 40,000 mož. Poročilo pravi, da je ta armada preoklebljena s popolno bojno opremo, čeladami, ročnimi granatami in tudi oblegalnimi topovi.
Mesto v Angliji na prodaj.
London, 10. okt. — Mesto Reigate je na prodaj, in sicer poen. Lastnik skoraj vsega mesta je Henry Charles Somers Augustus Somersket, nečak vojvode Beaufordskega, ki je prišel v sliske za denar. K mestu, ki se proda na javni dražbi zadnje dni tega meseca, spadajo banke, hoteli, gostilne, cerkve, stanovanjske hiše in vrtovi. Takih mest, ki so lastnina plemičev, je še dosti na Angliškem. Večji del centralnega Londona je lastnina nekega grofa, ki pobira ogromne vsote v stanarini.
Povodenj v Petrogradu.
Moskva, Sovjetska Rusija, 10. okt. — Vest iz Petrograda se glasi, da je nenavaden morskoi vihar prignal veliko maso vode po reki Nevi v mesto, kjer je odnesla mostove, poplavila kleti in naredila veliko škodo v pristanišču. Medtem ko so vojniki rdeče armade opravljali rešilno delo v poplavljenih krajih, je začelo goret in centralni telefonski postaji in vs telefonski promet je bil hkratu ustavljen. Sovjetske oblasti sumijo, da je ogenj delo zarotnikov, ki so hoteli izkoristiti povodenj.
Ameriška pomožna administracija v Petrogradu je brzojavila v Moskvo, da potrebuje več avtomobilov.

ROKILEVO IMENJE O RUSIJI

Lenina imenuje heroja tega stoletja.
Petrograd. — Maksim Gorki, znani ruski pisatelj, je rekel v nekem intervjuju napram Segreju, da kar bo bodočnost prinesla Rusiji vsled razvitja komunizma, ne bo koristilo Rusiji sami, temveč s tem se bodo odprle oči delavstvu vsega sveta. Odprava blokade bi bila brezplodno najboljša sredstvo za pomoč v Rusiji, trpečemu prebivalstvu. Rusija bi bila potem v stanu nakupiti v inozemstvu živila in zdravila, toda Gorkij se boji, da vesele in zapadu ne bodo spoznale te potrebe in bodo gospodarski in intelektualni boj kot se nadaljevale. Nič čudnega ni v dejstvu, da je mala Finska že več pomogla Rusiji, kakor pa velenoči Velika Britanija in Amerika.
"Nisem komunist," je rekel Gorkij, "toda jaz podpiram sovjete, ker začasno ni mogoča nobena druga vlada. Če bi sedanja vlada padla, bi bil popolni kaos. Menim, da je sedanost pravi razvitek za ruski narod. Nesmisel je Leninu zastopavljati in ga z govoričenjem onemučati, ker on je eden največjih mož sveta in heroj sedanjega stoletja. Zgoda, vina bo pisala o velikanski nalogi, ki jo je Lenin s trdno voljo izvršil v tako težkem položaju, kot je bil v Rusiji zadnja leta. Njegova trdna volja, ki je kakor kljubovalni stroj in zadaja udarec močnim kapitalističnim državam zapada in strašni avtokraciji na vzhodu, ne bo pozabljena skozi tisočletja."

JEKLARSKI TRUST NAJ-VEČJA NEVARNOST ZA MIR V INDUSTRIJI.

Syracuse, N. Y. — Največja nevarnost, ki danes ugroza v Ameriki mir v industrijskem življenju, je United States Steel korporacija.

Teh besed ni spregovoril rdečar, ni jih spregovoril socialist, ne radikalni delavski agitator, ampak te besede so prišle iz ust Samuel Untermyerja, voditelja newyorške advokatske zbornice, ki sam lastuje veliko delnic korporacije, kateri je zalučal težko obtožnico v obraz.

Untermyer ni spregovoril teh besed doma ali v matem krožku prijateljev in znancev, kot imajo navado nekateri ljudje, ki se boje, da ne pride v javnost njih sodba o današnjih socialnih uredbah, ampak Untermyer je govoril pred Newyorškimi državnimi društvom senzičnih borz.

Untermyer tudi ni nehal s temi besedami, temveč je rekel, ker je govoril kot avtoriteta, ki je preiskala osebno stanovanjsko profitarstvo in oplemenjevanje ljudstva, da se povečava stanovanjska miserija v New Yorku in da se bo le tedaj obrnilo na bolje in se zlomili razni monopoli, če bo vlada posadila od "pet do enega tisoča biznismenov" za jerniško omrežje.

"Prava eksistenca take organizacije, kot je United States Steel korporacija skozi leta vodila kampanjo špijonaže in izžemanja, ki ima za svoj cilj uničenje vseh delavskih strokovnih organizacij."

"Poročilo medeerkevskih proizvedalcev je moralo prepričati vsakega pravilno mislečega človeka, da bo treba prejalstij pritrati jeklarstvo korporacije do britkega spoznanja, ako se hoče ohraniti industrijski mir v tej deželi. Kako nesramna je ta kombinacija, ki je nelegalna sramposibi, dokazuje s tem, ko pravi, da vzdrži svojo korporacijo, da se ne sme priznati nobena kombinacija delavcev z drugimi za obrambo proti njeni avtokratni moči."

Za tem je Untermyer govoril o potrebnosti jeklarskih delavcev, ki je velika, kljub temu da se je korporacija posluževala te taktike, kakršno jo je očitno medeerkevsko poročilo. Razložil je tudi, da je lahko pritrati male krive pred sodišče. Ali ko je preiskava dospela tako daleč, da bi tudi veliki krivec prejel svojo zasluženo kazeno, takrat je bila seveda stvar popolnoma drugačna.

"Ko smo prišli tako daleč," je rekel Untermyer, "tedaj so celo zvezna vlada in člani kabineta položili svoje roke vmes in naznanili, da ne bo gonje proti velikemu biznisu, pa naj pomeni kar hoče. Trgovci s stavbinskim materialom so bili posebno srečni na sodišču, na katerega so morali zaradi njihovega priznanja, da so kršili postavo, ki prepoveduje kriminalne zarote."

DRŽAVNI PRAVDNIK V SLUŽBI ČESTNOŽELJENISKIH MAGNATOV.

Fortimer, ki vodi težbo proti gubernorju Smallu, prejema domar.

Chicago, Ill. — Pri pregledovanju knjig cestnoželjenskih družbe Chicago Surface Lines med zasliševanjem glede previsoke voznine pred državno komisijo za javne uprave je prišlo zadnji petek na dan, da C. Fred Mortimer, državni pravdnik v Sangamon County, na plačilni listi cestnoželjenskih magnatov, Prečkava je doglala, da je Mortimer doslej prejel \$1.414,90 in da njegova plača znaša več kot 15.000 na leto.

Mortimer, ki kot javni uradnik mora skrbeti za interese ljudstva, je po tem odkritju advokat cestnoželjenskih interesov in njegova naloga je, da pobija znižanje voznine na pet centov. Mortimer je oploval znano obtožnico proti gubernorju Smallu iz razloga, ker gubernor, kot pristav čikaškega župana Thompsona, vodi boj proti cestnoželjenskim družbam.

NOVA ROPARSKA METODA.

Chicago, Ill. — Na potih, ki vidijo severno iz mesta, so roparji

poslužujejo nove metode, da oropajo potnike v avtomobilih. Prek este vržejo deblo, tako da si primorani ustaviti avtomobil. Komaj stopijo avtomobilisti, da se prepriso, kaj leži na cesti, jim mladi roparji pomole samokrese pod nos in jih oropajo.

ROPARJI BO ODRLI V MILJO NARJEVO KLET.

Odpeljali so za tri sto tisoč dolarjev obojnih "tlač".

Washington, D. C. — Joseph E. Leiter, milijonar, se je dobro založil z vinom in zganjem na svojem domu v Virginiji. Vrata, ki so vodila v klet, so bila jeklena in debela tri pale.

Neko noč so pa prišli zlikovci, prevrtali jeklena vrata in natožili vino in zganje na tovrne avtomobile. Vzeli so iz kleti za tri sto tisoč dolarjev vina in zganja. Vlom pokazuje, da so bili na delu pravi strokovnjaki vlamilske obrti. Kajti za sabo so tako izbrisali sled, da jih še niso dobili, da siračno je Leiter sam razpisal nagrado za prijem zlikovcev.

Tako velike množine zganja in vina še ni bilo ukradeno, od kar je uveljavljena prohibicija. Milijonar Leiter bi se ne jasil toliko zaradi tatvine, če bi lahko zopet napolnil svojo klet. A zanj je prohibicija ravno tako veljavna, kot za druge. V gotovih krogi govore, da se Leiter zdaj najbrž spreobrne v vnetega proti-prohibicijoniskega ojmista.

Trije parniki trčili: 25 mrtvih.

Glasgow, Anglija, 10. okt. — V gosti megli nedaleč od "obrežja Skotske" je ameriški tovorni parnik "West Comak", ki je plul iz San Franciska v Glasgow, zadel ob angleški nočni potniški parnik "Rowan", ki je bil namenjen iz Glasgowa v Dublin. Nesreča se je zgodila zadnje soboto ponoči.

"Rowan" je bil zelo poškodovan in ameriški parnik je takoj spurnil čolne, da pomaga rešiti potnike, tedaj pa je iz megle priplul tretji parnik "Clan Malcolm" in se za kafil naravnost v sredo poškodovanega "Rowana". Pomoči za nesrečne potnike ni bilo več, kajti parnik se je potopil v eni minuti. Po prvem poročilu je 25 oseb izgubilo življenje.

Slesija bo imela industrijalno unijo.

Zeneva, 10. okt. — Liga narodov namerava rešiti vprašanje Gornje Slesije na ta način, da jo politično razdeli med Nemce in Poljake, toda industrijalno ostane dežela združena za dobo petnajst let. To se pravi, da dežela obdrži nemško denarno valuto, železnice ostanejo pod staro upravo, nemške tovarne lahko rabijo poljsko hidralično silo in poljski rudniki vporabljajo nemške industrijalne elemente.

Kanadska misija je za sveto z Rusijo.

Riga. — W. Mack, član kanadskega parlamenta, ki proučava možnosti kanadsko-ruske trgovske zveze, se je v svojem poročilu ugodno izjavil. Kanadska delegacija je na poti iz Rusije domov. S svojega poluradnega potovanja je dospela v Rigo in se povrne s parnikom "Berengia" v Ameriko.

Pravosodje v Združenih državah.

I. Zvezna sodišča.

New York, N. Y. — (Iz tujje jez. inf. urada). — V tej zvezi imamo dvojen sistem pravosodja: federalni (zvezni) in državni. Na eni strani imamo skupino mestnih in državnih sodišč, na drugi strani, popolnoma neodvisno od istih, skupino zveznih sodišč. Prva tvori pravosodni del uprave posamezne države; druga tvori pravosodni del uprave Združenih držav.

U. S. Court of Claims (sodišče za tirjate proti federalni vladi) in U. S. Court of Customs Appeals (prizivno evrinsko sodišče).

Kompetenca zveznih sodišč.

Ustava Združenih držav jako jasno določa, v katerih slučajih naj sodijo federalna sodišča:

- 1. v vseh slučajih ki nastanejo vsled ustave zakonov in pogodb Združenih držav;
2. v vseh slučajih, tikajočih se poslanikov, ministrov in konzulov;
3. v vseh slučajih pomorskega pravosodja;
4. v pravadah, ko so Združeno države same ena izmed prizadetih strank;
5. v pravadah med dvema in več federalnimi državami;
6. v pravadah med eno državo in državljani druge države;
7. v pravadah med državljani različnih držav;
8. v pravadah med državljani iste države glede zemljišč, podeljenih s strani drugih držav;
9. v pravadah med eno državo ali njenimi državljani in inozemskimi državami, državljani ali podaniki.

Sprejem 11. amendmeta (dostavka) k ameriški listavi je omejil sodno oblast federalnih sodišč in toliko, v kolikor ne dovoljuje državljanom druge federalne ali inozemske države, da bi tožili kako državo pred federalnim sodiščem. Smatralo se je, da se protivi dostojanstvu države, da bi bil kot zasebni tožitelj privlačen kot toženec pred federalno sodišče. Ta amendment pa vendar dovoljuje državi, da sme na federalnem sodišču nastopiti kot tožiteljica proti državljanom druge ali inozemske države.

V vseh gori omenjenih pravnih slučajih, razun 1. in 7. so zvezna sodišča edino in izključno pristojna; o teh slučajih državna sodišča ne morejo soditi, kajti jasno je; da niso pristojna za to. Pomorske pravde se dotikajo trgovskih ali mednarodnih odnošajev, o katerih ukrepa le federalna vlada in o katerih more zato pravilno in enakolično soditi le federalno sodišče. Ravnotako, ker so poslaniki in konzuli osebe, ki imajo mednarodno značaj, ne bi bilo pravilno, da o njihovih pravadah sodijo državna sodišča. Končno, kar se tiče pravnih med eno državo in drugo ali federalno vlado, pravosodje državnih sodišč ne bi moglo biti zanesljivo vsled lokalnih predsodkov. Vrnu tega pa državna sodišča, ki so med seboj vzporedna in neodvisna drugo od drugega, ne bi nikdar mogla primerno poravnati sporov med eno državo in drugo.

Kar se tiče slučajev, ki nastanejo vsled ustave, zakonov ali pogodb Združenih držav, imajo federalna sodišča prizivno sodno oblast. Take pravde se lahko zaženejo pri državnih sodiščih, ali ako se razsodba državnega sodišča protivi federalnim zakonom, tedaj so federalna sodišča pokličenana, da o njih končno razsodijo. Vzrok za to postopanje je jasen. Federalna oblast mora biti končni sodnik o delokrogu zvezne ustave, zveznih zakonov in pogodb. Dajati državnim sodiščem pravico končnega pravosodja v takih slučajih, in ne federalnim sodiščem, bi pomenjalo, da so posamezne države in ne Združene države največja oblast.

Ravnatoko tudi pravde med državljani različnih držav morejo priti pri državnih sodiščih, ali stranke imajo pravico, da se prizivajo na federalna sodišča.

Francoske pravde na federalna sodišča.

Vsak pravdni slučaj, ki je bil zapričet na državnem sodišču, more biti preložen na federalno sodišče, ako tožence lahko dokaže, da se služaj naslanja na federalni zakon. To se godi:

- 1. Ako je državno sodišče v obravnavi o dotični pravdi razsodilo proti veljavnosti kakerega zakona ali pogodbe Združenih držav, ali
2. ako je državno sodišče razsodilo v prilog veljavnosti državnega zakona v protislovju proti konstituciji, zakonom ali pogodbam Združenih držav, ali
3. ako je državno sodišče razsodilo proti privilegiju, pravici, naslovu ali imuniteti, na katere se tožence sklene na podlagi konstitucije, zakonov in pogodb Združenih držav.

V obrambo ustave.

Jasno je, da mora biti v Združenih državah neka oblast, ki je

vpravičena raztolmačiti zakone vseh dežel in deželci, da bi se zneni, sprejeti po kongresu ali državnih legistaturah, strinjajo z osnovnimi zakoni, kakoršnji so zapopedeni v ustavi. Z drugimi besedami, ki naj razsodi o njihovi ustavnosti. To pravosodje se ne more povsem prepustiti državnim sodiščem; vsako bi lahko razsodilo drugače. To je razlog, radi česar je federalno pravosodje neizogibno potrebno.

Federalni sodniki mnogokrat izpodbijejo zakone, sklenjene po državnih legistaturah, kot proti konstituciji Združenih držav. Kar se tiče zakonov, sklenjenih po kongresu, jih morejo federalna, kolikor državna sodišča proglasiti za neveljavne, kot protivne federalni konstituciji, ali v takih slučajih je vedno odprta prizivna pot na Supreme Court of the United States, kot najvišje federalno sodišče, ki ima končno razsoditi ali je zakon ustatven ali ne.

Kapitalizem kvari ljudi.

Obojevalci kapitalističnega družabnega reda radi navajajo posamezne slučaje iz življenja, s katerimi izkušajo dokazati, da je ta sistem vendar najboljši za človeštvo, in če že ni idealen, da bi bil vendar vsak drugi slabši. Ako se jim pokaže, koliko je v tej družbi bede in zloga, si ga vzamejo posameznega človeka, ki je s pomočjo denarja — in po njihovem mnenju le s pomočjo denarja — kaj postal in kaj dosegel.

Kako naj bi bil pa primer Edison postal to kar je, kako naj bi bil dobil toliko ardecev, da se je lahko brezskrbno posvetil svojemu delu in si pribavil vsak pripomoček, ki ga je potreboval?

Na to lahko odgovorimo, da bi Edison pač v kapitalistični družbi ne mogel biti tako velik iznajditelj, kakor je če ne bi bil bogat, in noben umetnik, noben tehnik, noben umetnik ne more biti resnično velik in ne more izraziti vseh svojih sposobnosti in ustvariti resnično velikih del, če ima takih denarnih sredstev, da je faktično gospodarsko neodvisen — v kapitalistični družbi. Toda to bi se popolnoma izpremenilo v socialistični družbi, kjer odpade gospodarska odvisnost, čim človek dela, in kjer bi dala družba v svojem interesu sposobnim močem na razpolago tista sredstva, ki bi jih potrebovali za svoje delo.

Človeštvo bi imelo izgubo, če ne bi bilo Edisona in njegovih iznajdb, če ne bi bilo Tesla, Marconijske itd. Ravno tako bi imelo izgubo, če ne bi bilo velikih znanih astronomov, kemikov, zdravnikov, pesnikov, kiparjev itd. Ker poznamo njihova dela, vemo, da bi bila velika škoda, če jih ne bi bilo.

Toda pomislimo malo dalje. Daje li kapitalizem vsem, ki so sposobni tista sredstva, ki bi jih potrebovali za razvoj svojih zmognosti in za svoje delo? Ene, mu se posreči, da spleza na gospodarski lestvi do neodvisnosti, deset se jih pogrezne v močvirje pomanjkanja, in tam jih pet komaj za sfo malo giblje z rokami, pet se jih pa popolnoma zaduši.

Kdo ve, kaj bi bilo teh deset ustvarilo velikih, koristnega in krasnega, če bi bili z gospodarsko neodvisnostjo dosegli svobodo duha? Kapitalizem pa jim ni dal prve in zato ne morejo niti drugi; sami ostanejo reveži, človeštvo je pa pripravljeno ob sadove tistega dela, ki jim ga o nemogoča kapitalizem.

Izgubo bi imeli, če ne bi bilo znanih duševnih velikinov; faktično izgubo pa imamo, ker možni talenti in velemni niso mogli postati znani. In brez skrbi se lahko trdi, da je teh še več kakor prvih, iz česar sledi, da kapitalizem na duševnem polju več jemlje, nego daje in pospešuje. Vladajoči družabni red ima še druge posledice. Da ne gladi talentom poti tako, kakor bi bilo treba, da bi se uspešno vzrejali in da bi imelo človeštvo čim več dobička od njih, je ena stran tega "blagoslovljenega" reda; druga je pa ta, da sili mnogo ljudi, ki bi bili v drugihih razmerah lahko zelo koristni člani družbe, na kriva pota.

Zločinec je navadno splošno zaničevana prikazen, in kdor se ni bil sam v zaporu, je prepri-

Slovenska Narodna Poljarna Jedujta. Ustanovljena 9. aprila 1904. Glavni stan: 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

Glavni odbor: Predsednik: Vincent Calbar, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois. Člani: Joseph Ambrosi, Dan 266, Miller Park, Dan 276, Harrison, Ohio, Dan 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

Podporni odbor: Predsednik: Vincent Calbar, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois. Člani: Joseph Ambrosi, Dan 266, Miller Park, Dan 276, Harrison, Ohio, Dan 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687,

UDOVICA.

POVEST IZ 18. STOLETJA.

Napisal I. E. Tomić. Poslovenil Štefan Knava.

(Dalje.)

"Opazila sem, sestra," je pričela Gita, "da vam moja Jelena vse zaupa. Ona vas izmed vseh najbolj ljubi, in gotovo nima nobenih skrivnosti pred vami."

"Zelo mi je udana."

"Potem morate gotovo vedeti tudi za njene misli, skrivnosti in načrte, kar se vsega dobiva pri mladenkah."

"Mislim, da nima nobenih skrivnosti pred menoj."

"Torej morate vedeti, kar želim izvedeti od vas. Zaupati vam moram, da sem obljubila za Jeleno vedno devotno iz hvalečnosti do Boga, ker je odzdravila..."

"Ali tudi ve Jelena za to?"

"Tega sem si tudi mislila", je rekla Judita z ironijo. Jelena še misli ne, da bi ostala vedno devica."

"Ali ne kaže volje postati nana?"

"Niti najmanj ne; ona ima drug ideal, za katerim hrepeni njena duša", je rekla sestra Judita.

Senca nejevolje je šinila na Gitin obraz.

"Kakšen ideal?" je vprašala Gita komaj zadržajoč jezo.

"No, Jelena ljubi moza, o katerem ne ve, če jo tudi on ljubi."

Gita se je nasmejala porogljivo.

"Le povejte jej, da je ne ljubi, in da on ne bo nikdar njen mož. To jej morate povedati."

"Vi torej poznate njen ideal?"

"Njen ideal, ki ga ljubi Jelena, je bil moj zaročenec. Vi gotovo še ne veste tega..."

"Vem vse", je hitela Judita, "ni nobena tajnost, kar se je zgodilo med vami in Jeleno radi Damjanca..."

"Torej, ko veste, sodite sami, ali ne bi bilo ugodnejše Bogu, da ostane Jelena devica?"

"Ali ona ne izpolni te obljube, to veste vi dobro. Deklica je svoje glave. Če izve, da ste jo vi zaobjubili, bo še bolj jezna na vas in v kljubovalnosti vas ne bo ubogala."

"Poznam jo s te strani, in ravno zato sem prišla k vam, da jo tudi vi nagovarjate. Ona vas ljubi, vam zaupa vse, vas bo tudi ubogala..."

"Dvomim, a bom skušala vseeno," je odgovorila sestra nejevoljno.

"Hočete?"

"Rekla sem, da bom poskušala, ali dvomim na vspehu."

Gita se je zahvalila sestri, ali ni bila posebno zadovoljna z njenim odgovorom. Šla je k samni predstojnici, kateri je tudi isto stvar priporočila. Predstojnica je bila silno vzradoščena, ko je izvedela za željo bogate vdove Magdičeve in obljubila je, da bo večkrat govorila s Gito radi tega. Nasprotno je obljubila Gita, da se spomni ređu z obilnim darom, če pojde po sreči.

Uboga Jelena ni vedela, kaj se snuje zoper njo. Sestra Judita je morala že radi ozira na svoj red obljubiti Giti, da bo poskušala pripraviti Jeleno, da izpolni obljubo devštva, a ni se mogla odločiti, da govori s njo zadnje besede. Zdelo se je nedostojno, da prikriva, pred Jeleno, kar se nje tiče, in da mora s njo neodkritno postopati, samo da ustreže želji njene matere. A ker je že dala besedo, poskuša vendar, da bo vsaj videla, kaj misli Jelena o materinem načrtu.

"Čuješ Jelena!" je vprašala Judita nanaglasno. "Ali si kedaj misla na to, da bi postala nana?"

"V resnici še nikdar. Saj dobro veš, kakšne misli imam v glavi. Hočem še živeti..."

"A recimo, da on umre, ali pa da oženi drugo?"

"To se gotovo ne zgodi", je rekla Jelena z otroško neskrbnostjo.

"Ali si smešna, draga Jelena!" je pristavila Judita. "Vse se more zgoditi, torej tudi to, da umrje, ali da drugo vzame. Kaj potem?"

"O tem nisem še premišljevala, a nuna ne nisim postati..."

"Pa si tako rada pri meni. Bilo bi nama tako lepo", je dejala Judita z največjo prisiljenostjo.

"Ah, moja draga, to je vse kaj drugega!" je odzdravila Jelena. "Radla sem pri tebi, ker me ti izmed vseh ženak, kar jih poznam, najboljše razumeš in tudi tolažiš. Druge sestre mi niso tako prijazne, kakor si ti. Če ti umrješ, kaj naj počnem v samostanu? Ne, nisem jaz za nuno!"

"Tudi meni se zdi", je pomislila Judita z biaginjo nasmehom ter prenehala govoriti o tej stvari z Jeleno.

Predstojnica je zelo oprezno postopala, da pridobi Jeleno za Gitin načrt. Dobro je vedela, da jej ne sme takoj povedati, kaj želi od nje, ker bi to vse pokvarilo. Radi tega je od daleč pričela, da ni mogla Jelena niti slutiti ne, zakaj se predstojnica v novejšem času vedno bolj in bolj zadržuje za njo.

Jelena je dobivala knjige za čitanje o življenju svetnikov; ravno v poglavju o življenju svete Klare jej je predstojnica tolažila krasno nalogo tega dela. Vse nune so dobile nalogo, da čim lepše in uljudnejše postopajo z Jeleno, katerim je poveljala zaupno, da jo je gotovo Bog poslal med samostansko zidovje, da postane še krasno. Pobožne sestre niso zapazile na Jeleni nikakih znakov, po katerih bi se moglo soditi, da postane nuna; nasprotno, so bile prepričane, da Jelena ni ustvarjena za nuno, da njeno vedenje v samostanu je ravno tako svobodno in posvetno, kakor isti član, ko je prišla k njim. Sodile so tako, a morale so se pokoravati predstojnici, ki najboljše ve in zna, kaj dela.

V tem času se je raznesel glas po Zagrebu, da bo v kratkem svečano posvečenje glavnega oltarja v kapeli sv. Ksaverija. Pater Perčajić se je odločil, na ta dan povelžati dobrotnece njihovega kolegija. Magdičeve udove, je bil ukusno in krasno izdelan. Delali so ga nekaj mesecev, in ko je bil gotov, je odločil pater, da se posvetitve izvrši na dan sv. Alojzija, zaščitnika mladine.

K temu slavlju so bili povabljeni vsi odličnejši župniki v okolici Zagreba so naznanili ljudstvu, da bo posvečen nov altar v cerkvi sv. Ksaverija. Silna množica se je zbrala v cerkvi. Na dan sv. Alojzija je bil napočil krasen dan, da se lepšega ne more čeliti. Vsa prostrana cerkev je bila natičeno polna pobožnega in radovednega ljudstva. V kapelo samo je mogel samo mal del onih, ki so bili povabljeni. Največ so bili notri ugledni boljšeri in njihove soproge in odličnejši meščani, do čim so bili kmetje veseli, da so mogli slišati pridigo in mašo pri odprtih vratih. Na koru so zavezle mesto nune sv. Klare, a okoli glavnega oltarja drugi zagrebaški redovi in duhovništvo.

Na desni strani oltarja je bil vzvišen prostor s klečalnikom, kjer je klečala Gita v svetlo-rožnasti obleki, moleč Boga iz molitvenika, od katerega ni povzdignila oči, kakor človek, ki ve, da so uprti vsi pogledi nanj in da govore vsi o njem.

Nad Gitin glavo je nekaj viselo, gotovo slika, ki je bila zatrta. Odlični povabljenici so vedeli, da je to za spomin dobrotnici od kolegija, ali kakšen, tega ni vedel nihče. Slika je bila izvršena strogo tajno v samostanu, pa so bili radovedni, kaj prikazuje slika.

Svečanost posvetitve oltarja je bila izvršena, na kar je sledila propoved o dobrih delih in o dobrotnici, ki je naklonila tako velikodušen dar.

Na znak patra je bilo spuščeno zagrinjalo s slike; vsi so uprli oči v sliko. Ne ve se, če je Gita vedela, kaj predstavlja slika, vendar so opazili, da je sklonila glavo nad molitvenik in si zakrila obličje s knjigo. Gledali so sedaj Gito, sedaj sliko, ki je predočevala sv. Margareto, udovino patrono. Nižje spodaj je bil naslikan glavni oltar, pred katerim kleči pater rektor, ter dviga zahvalno svoje oči proti sv. Margareti. (Ta slika še danes visi v cerkvi sv. Ksaverija na desni strani uhoda v sredini cerkve.)

"Vivat, vivat!" so zaklicale poluglasno nekatere gospe kimajoč z glavo Giti, ki je komaj vspela malec dvigniti glavo in se malo nakloniti onim, ki so jo pozdravili na ta način.

Med drugimi plemiči v cerkvi je bil tudi Kristof Damjanić, ki ga je njegov drug komaj privlekel k tej klavnosti. Ves čas je pazno motril Gito in videlo se je, da se ga je ta svečanost prijel zelo čudno. Njegov obraz je postajal resen, skoro mračen.

"Kaj je to z Gito?" je premišljal o sebi nekdanji zaročenec lepe vdove, v katerem še ni ugasil ljubezben od nje. "Najproje obljuba vdovištva, a sedaj ta slava... Postala je terejalka, brez dvoma. Ali to gotovo ni od srca, temveč iz ženske ničemurnosti."

Kristof se je sedaj spomnil njene odločne želje, da pusti Jeleno in pričel je čim dalje bolj sniti v resnost Gitiine pobožnosti, čim dalje jo je opazoval, kako je klečala. Kakor na ogled postavljena vsemu svetu, kako hoče biti prisotna, pa ne more radi nekega notranjega nemira, a kako jej proti njeni volji begajo oči med ljudstvo, kako jih a težavo namerja v molitvenik — Kristof je pričel obžalovati nekdanj oboževano svojo Gito in občutil je v sebi neko ravnodušnost proti njej.

Komaj je čakal na konec maše, da bi o tem na samem govoril s Petkovičem. Omamljen od tega, kar je videl, in nejevoljen, kakor še nikdar v svojem življenju, je šel iz cerkve, kamor je odpeljal Petkoviča za roko.

"Povej mi odkritosrčno, prijatelj," je pričel Damjanić zelo vznemirjeno, "kaj misliš o Giti?"

"Kako misliš ti to?"

"No, če je v resnici pobožna, ali samo terejalka, potem mi je žal za vsako minuto, da sem jo ljubil."

"Ne misli na njo!"

"Kristof je hotel nekaj reči, pa je obmolnil... Bilo mu je tako kakor fantu, ki se mu je ljubica izneverila. Ako je to storila iz ljubezni, to bi se še dalo prenesti, ali če je radi častihlepja... nikdar! Tako jezen ni bil še takrat, ko ga je prisilila baronica, da se je odrekel Giti."

Ljudstvo je vrela iz cerkve. Odličnejši so spremili Gito v sprevedu v jezuitsko poslopje kraj cerkve, kjer so obšli dobrotnice s čestitkami in jo počastili. Na to je bil velik, sijajen obed, na katerem je bilo nad sto povabljenec.

Pater ni pozabil tudi na kmete. Na travi okrog cerkve so pekli na različnih jance in točili vino. Veselica se je kmalu razvila v ples.

Po Gitiini želji so imele nune sv. Klare in njihove gojenke ostati pri obedu. A ker je bilo treba na obed dolgo čakati, so si nune in gojenke kratile čas, kakor so si vedele in znale. Bilo jim je tako lepo in prijetno v tej krasni naravi, kjer so se čutile svobodne in kjer se jim je prikazovalo veselje mnogo lepše in veselejše, nego za nemim samostanskim obzidjem.

Kristof in Petković sta tudi zšla med ljudstvo; neprestano je premišljal Damjanić o Giti in pri tem mu je kipele in vrela od jeze.

"Glej Jelena!" je zaklical naenkrat Petković Kristofu.

Kristof je pogledal in zapazil, da prihajajo Jelena, Magdalena in sestra Judita, daljina sorodnica Petkoviča, ravno njima nasproti. Niso se mogli izogniti, morali so obstati in spregovoriti; nekaj besedi.

Plemiča sta pozdravila ter so obstali vsi.

"Dolgo vas že nisem videl, sestra Judita!" je pričel Petković navaden razgovor s svojo sorodnico, in pri tem je večkrat pogledal na Jeleno.

(Dalje prihodaj.)

Spomini na leta 1914 - 1920.

M. Ratušnik.

(Dalje.)

Po novem letu 1920, je bil poslan slovenski bataljon 110 vrst vzhodno Nižni Udinska v Tulun, da zastraži železnico. Privadili smo se bili tega mesta in smo le težko od tam odšli, toda vojak se mora pokoriti. Tudi je bilo še slabše gnezdo in oddaljeno kakih dve uri hoda od postaje. Okoli postaje je samo par hiš, drugače sam les kroginkrog. Kluba tukaj ni bilo, ker ni bilo takega poslopja. Edo en vagon je bil, kjer je strček točil kavo in čaj (strčka so imenovali onega, ki je bil poslan od Y. M. C. A.) Nekateri so si iz dolgega kupila žganja in tako smo hodili iz vagona v drugega in popivali. Jaz sem imel sicer dosti dela, tako da sem imel malo časa za tako kratkočasne. Imel sem sam par steklenice žganja, kateri se je spodobil čaju in mislim, da ni bilo nikogar, ki bi bil brez njega. Tu sem pil tudi šampanjko, katero je prinesel ruski častnik v moj vagon, kar pa ni mnogo hamnilo, ker nas je bilo mnogo.

Vreme je bilo strašno mrzlo in burja, ki je rasnala sneg, nas je zametala. Konec januarja je prišlo povelje, da gremo zopet naprej proti vshodu. Prodejali smo konje, vozove, sani in vso staro žaro, vse kar smo imeli, ker bilo je rečeno, da pričnemo evakuirati, kar pa ni nobeden verjel, ker so nas s tem že celo leto fahali. Komunistična vlada je bila povsod na okoli in tudi v tem mestu.

Ravno sem se nekoč peljal v mesto, ko sem opazil da prihaja na-proti par sto jezdecov in pešcev v rudični trakovi. Take so bile bande, ki so se po več mesecev potikale po gozdih in napadale vasi; največ pa železniško progo. Dosti grozovitosti sem že slišal od njih. "To bo gulaš iz mene, ako me dobe", sem si mislim. — Ker sem bil že v obližju mesta sem šel takoj v prvo hišo, da se jim izognem. Kmalu nato je prišel v hišo eden od njih in vprašal, če imajo morda na razpolago stanovanje za njegovega komandanta. Gospodinja mu je seveda obljubila, ker odreči itak ni smela in čez par minut sem že imel čast sedeti pri eni mizi s tovarišem Sivoročenkom, to je bil njihov poveljnik. Govoril sem z njim o politiki in mi je zagotavljal, da se nam Jugoslovanom ni treba bati, ker oni dobro znajo, da jim mi nismo ničesar škodovali. Ko sem se poslovenil, me je povabil, da ga pridem večkrat obiskati, česar pa nisem storil, ker bi lahko vseeno prišel v kašo, ker niti on ni mogel svojih vojakov zadrževati. Občeni so bili v različno, češko, rusko, angleško in razno drugo uniformo. Izgledali so zelo slabo in to ni nikako čudo, ako so se potikali po lesu v zimi po cele mesece. Doma sem razlagal, kar sem doživel in sem se komaj rešil mnoge spraševanja.

Medtem je odstopala armada generala Kapelna. Njega so vozili mrtvega in zmrznjenega s seboj. Ti ostanki armade so hodili peš po Sibiriji in povsod ropali in ubijali mirne prebivalce. Zato jim boljševiki niso prizanesli, katelega so ujeli je bil brez usmiljenja na mestu ustreljen. Tamkajšnji sovjet sam se jih je bal in je poslal deputacijo k našemu bataljonu s prošnjo za zaščito. S posredovanjem našega bataljona se je nabralo v mestu toliko hrane, da kadar pride razbita armada, se jim da živeti in s tem povzroči, da odidejo mirno naprej. Tako je tudi bilo, ko se je bližala armada Tulunu, so jim šli naproti, jim dali živeti in odšli so oni v miru naprej.

Zalosten je bil pogled na ostanke te armade, kako se je vlačila s sestradanim, slabo obdelanim in za tifusom in drugimi boleznimi bolnim moštvom. Težko bolni so bili na sanch in kdor je umrl, so ga vrgli v sneg in šli dalje. Primerjati se more to sliki, kako so je Napoleon umikal iz Moskve. Ko smo se pozneje vozili naprej smo videli ob železniški progi vseposod mrtve in poginule konje in to vse je bilo žrtve od ostankov Kapeljeve armade. Njihov cilj je bil Čita. Koliko je Čita od tam oddaljena ne vem, kakor sem si

šal okoli 3000 vrst. To so bili večinoma mladi ljudje, ki so imeli napraviti to mukepolno pot. Kaj je bilo tega treba? Da so par takih gospodov, kakor so bili Kolčak, Kapel, Semjonov, Pepeljajev in še več drugih dobro živeli. Te žrtve, ki ležijo na dolgi cesti iz Omska do Čite, te ljudi bi sedaj rabila domovina in kje so? Volkovi in druge zveri so glodale njihove kosti po sibirski taggi in lesovih. Koliko je bilo videti ob progi tako ogledanih okostnjakov. Komisarje tamkajšnjega sovjeta smo poskrili med nami in poveljniki bataljona je dal naredbo, da dobijo vse, kakor mi, dokler so pri nas; ostali so deset dni med nami in bili smo prijatelji z njimi. Še parkrat so nas obiskali, predno smo odšli iz Tuluna.

23 januarja je prišla vest, da so bili Jugoslovani napadeni ob boljševikov v Nižne Udinsku. Naš bataljon se je telefonično skušal informirati, toda izvedeti se ni dalo nič natančnega. Proti večeru je bila telefonska zveza pretrgana, tako da nismo sploh ničesar vedeli, kaj se godi. Vlaksi so prihajali, toda naših ni bilo. Vpraševali smo Čeha in Rumuna, da li kaj vedo o naših, toda nihče nam ni mogel povedati drugega, kakor da so boljševiki zavzeli Nižni Udinsk. Kje so naši in kaj je z njimi, tega ni mogel nihče povedati. Dva dni na to šele so prišli naši deloma peš deloma na vlakih med Čehi. Bil je strašen mraz 35 do 38 stopinj Reaumura. Češki vlaki so bili tako nabito polni, da vsi niti v vagonih prostora niso imeli in so vojaki bili na strehah in na lokomotivi zaviti v močne kožuhe in odevala. Nekaj jih je zmrznilo in pometali so jih s streh na sneg od progi. Drugi so ozebli na rokah in nogah in so morali dolgo časa ležati po vshodnih bolnišnicah vsled prehlajenja.

Ti ubežniki so nam pripovedovali, kako je bilo v Nižne Udinsku. Vlak invalidov je bil prvi odposlan. Prišli so samo 25 vrst in tam so jim vzeli Čehi lokomotivo, ter jih pustili na mestu. Ko so sprevideli, da ne bo nobene lokomotive več, so zapustili vagono in so podali peš. Nekateri so imeli svečo, da so prišli na češka vlake in tako so prišli v Tulun. Pustiti so morali vse svoje stvari, ker nemogoče je česa nositi na taki poti. Dosti jih je onemoglo in ostali za vedno v snegu. Kakor smo pozneje izvedeli, so bili pričeli boljševiki streljati na Nižne Udinsku na kolodvor in razrušili so most, kar je napravilo veliko zmešnjavo, ker čez ta most bi se bili morali peljati. Nato je pričelo vse streljati. Naši bi se bili lahko odpeljali, toda veliko so bili vodje, kateri so vedno odlašali z odhodom proti vshodu. Seveda so imeli zato svoje vzroke. Oni, kateri so bili ubežniki so se pridružili našemu bataljonu, večina pa je ostala pri boljševikih to je kakih 1000 mož, največ Srbov in Hrvatov, dočim je bilo Slovencev s častniki vred samo kakih 60 mož.

VII.

Tudi mi smo se vedno odpravljali iz Tuluna, toda odpraviti se nismo mogli, ker nismo imeli lokomotive. Vse je bilo nervozno pred neznanu bodočnostjo. Tamkajšnji komisariji so nam prigovarjali, naj ostanemo in nam zagotavljali, da se nam nič hudega ne bo zgodilo; toda predobro smo poznali radečo armado, da bi ji vse verjeli. Pri življenju bi nas bili seveda pustili, toda kar smo imeli naših stvari, to bi nam bili vse pobrali, ter dali samo raztrgano. Stlačili bi nas bili v kak taborn in konec vsega bi nas poslali

li v rudnike na delo, kakor so to napravili v Krasnojarsku in drugih mestih, kjer so ujeli Čeha, Poljake in celo Srbe, katero so se jim predali z vsem, kar so imeli, daniravno bi bili lahko vse odpeljali.

Začetkom februarja mi je rekel neki častnik, da mi ne gremo naprej, ampak ponoči odkorakamo v hosto in tam ostanemo. Govorilo se je dosti o tem in nekaj vojakov je na svojo roko ubežalo, kjer so se poskrili. Hodili smo iz enega vagona v drugega in se pogovarjali, kaj bi napravili. Tam ostati nismo bili preveč pri volji, za naprej pa nismo imeli lokomotive. Na nobeno stran nismo vedeli izhoda. Nekega večera smo dobili lokomotivo, toda dovoljenja za naprej ne. Po noči so se odpeljali vsi Čehi, kolikor jih je še bilo in samo mi ter eden češki vlak smo ostali na postaji. Preklinjali smo Prnceze, Angleže, Čeha in vse, vaak je izgubil upanje, da se kedaj rešimo od tam. Ob Nižne Udinsku so Čehi razstrelili vse, kar je bilo ob železniški progi. Vagono, katere so morali pustiti in so bili naloženi z naropanim blagom, so polili z benzinom in zažgali, tako tudi vagon ekrazita, vse mostove, postaje, rezervuarje za vodo, skladišča, progo in vse, kar je služilo v korist prometa so razdejali samo da jih ne bodo mogli boljševiki zasledovati. Razstrelili so dolge mostove, kakor na Udi, kateri so stali milijone in so skoraj nenadomestljivi.

(Dalje prihodaj.)

Volitve v Kanadi 6. decembra.

Ottawa, Ont. — Splošne volitve za parlament v Kanadi bodo 6. decembra.

Delavec brez delavskega časopisa je kakor vojak brez puške. Narodite se in širite svoje glaslo "Prosveto."

POZOR, SLOVENC! IN HRVATJE!

Odprl sem novo trgovino z raznovrstnim mešanim blagom, kakor tudi raznovrstne mehke neopojne pijače, sladice in fine Havajske smode. Torej se rojakom priporočam za obilen obisk.

JOHN RUKAVINA,

205 So. 1st Avenue, Chicago, Ill.

VAŠE KNJIGE.

Zajedalo. Povest iz življenja slovenskih trpinov v Ameriki. Vezano. Štane s poštnino vred \$1.75.

Zakon biogenesije. Vrlo poučna knjiga, ki pove, kako sleherni človek ponavila v sebi razvoj vseh svojih Hivalskih in divjaških prednikov. S slikami. Vezano. S poštnino vred \$1.50.

Obe knjigi, ki se naročita obenem, za tri dolarje poštnine prosto. Naročila sprejema tajnik Kapižovne matice S. N. P. J.: Frank Aleš, 2224 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. — Adv.

Za kuhanje piva doma

imamo v zalogi slad, kmecl, sladkor in vse druge potrebščine. Prosite in se prepričate, da je doma pri nas, kuhanje vedno le najboljše in najcenejše. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenice in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje. Grocerijam, sladnicarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

VESELICA!

katero priredi

Moxham—Slovensko združeno društvo

DNE 15. OKTOBRA 1921

v Slovenskem delavskem domu na Moxham, Pa.

V imenu vsača članstva tega društva, najljubnejše vambo vse rojake in rojakinje domače in vseh bližnjih naselbin, da se polnoštevilno udeležite v veselici, kjer boste dobili mnogo izvrstne zabave. Veseljeni odbor bo skrbel, da bo naše najboljšje Slovensko pevsko društvo "Jugoslavija" mešan zbor, zapelo vse krasnih pesmi in za ples nam bode igrala Moxham Slovenska godba pod vodstvom g. Jos. Rogal-na. Pričetek točno ob 7 uri zvečer. Vstopnina prostu vsem.

Za obilni obisk na ti veselici se vam že vnaprej zahvaljujemo. Torej na videnje dne 15. oktobra

DIREKTORJI!